

สำนักงานสถิติแห่งชาติ
กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

THE BUSINESS AND INDUSTRIAL CENSUS

AN ANALYSIS SERIES

บทวิเคราะห์ข้อมูลระดับย่อยโครงการสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565

ISSUE 1 : ส่องผลิตภาพสถานประกอบการ ผ่านข้อมูลจุลภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมไทย
(EXPLORING FIRM PRODUCTIVITY FROM BUSINESS AND INDUSTRIAL MICRODATA)

กองสถิติเศรษฐกิจ
สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ส่องผลิตภาพสถานประกอบการ ผ่านข้อมูลจุลภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมไทย

Exploring Firm Productivity from Business and Industrial Microdata

Key Summary

- ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมของประเทศถูกขับเคลื่อนด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ส่วนใหญ่มีผลิตภาพต่ำ
- สถานประกอบการและจำนวนคนทำงานมีลักษณะการกระจายตัวตามช่วงผลิตภาพที่ไม่สมดุล
- ภาคการค้าส่งมีผลิตภาพสูงกว่าภาคการผลิต ภาคการค้าปลีกและภาคการบริการ
- การจัดตั้งธุรกิจในรูปแบบบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนมีผลิตภาพสูงกว่าการจัดตั้งรูปแบบอื่น
- สถานประกอบการที่ดำเนินกิจการมานานมีผลิตภาพที่สูงกว่าสถานประกอบการใหม่
- ผลิตภาพมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเมื่อสถานประกอบการมีขนาดใหญ่ขึ้น

นิยามของผลิตภาพ

ผลิตภาพ หรือ Productivity ตามคำนิยามขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) หมายถึง การเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างผลผลิต (Output) และปัจจัยการผลิต (Input) ที่ประกอบอยู่ในกระบวนการการผลิต หรือการเปรียบเทียบระหว่างขนาดของผลผลิตที่ได้รับต่อการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของทุน แรงงาน หรือวัตถุดิบอื่น เป็นต้น ผลิตภาพเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการประเมินหรือสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการผลิตที่วัดได้จากการใช้ปัจจัยการผลิตทั้งสิ้น หรือปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง เป็นการวัดความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับธุรกิจและระดับประเทศ ผลิตภาพจึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญและมุ่งเน้นพัฒนา เพื่อทำให้ธุรกิจของตน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งความเป็นอยู่ของประเทศในระยะยาวดีขึ้น

การวัดผลิตภาพ

ผลิตภาพสามารถแบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ และบ่อยครั้งมักขึ้นอยู่กับข้อมูลในการศึกษา ประเภทของผลิตภาพสามารถแบ่งออกได้ตามชนิดของปัจจัยการผลิตและชนิดของผลผลิต หากแบ่งตามชนิดของปัจจัยการผลิต สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ผลิตภาพแบบปัจจัยเดียว (Single-Factor Productivity) ซึ่งเป็นการวัดสัดส่วนของผลผลิตและปัจจัยการผลิตชนิดเดียว โดยสมมติให้ปัจจัยอื่นไม่เปลี่ยนแปลง เช่น ผลผลิตต่อจำนวนแรงงาน ผลผลิตต่อชั่วโมงการทำงาน ผลผลิตต่อการใช้ปัจจัยทุน เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วการวัดผลิตภาพแบบปัจจัยเดียวมักคำนวณอยู่ในรูปแบบอัตราส่วนของผลผลิตหารด้วยปัจจัยการผลิต และการวัดผลิตภาพประเภทนี้เป็นรูปแบบที่นิยมใช้และแพร่หลายที่สุด เนื่องจากง่ายต่อการวัด การอธิบายและการทำความเข้าใจ ส่วนประเภทที่สองคือ ผลิตภาพแบบพหุปัจจัย (Multi-Factor Productivity) คล้ายกับการวัดแบบแรก แต่ปัจจัยการผลิตที่นำมาคำนวณมีมากกว่าหนึ่งปัจจัย ซึ่งอาจจะหมายรวมทุกปัจจัยการผลิต โดยวิธีการคำนวณอาจจะอยู่ในรูปแบบอัตราส่วน หรือการใช้เทคนิคอื่น เช่น วิธีการศึกษาแบบแนวคิดบัญชีประชาชาติ (Growth Accounting Approach) วิธีการศึกษาแบบเศรษฐมิติ (Econometric Approach) เป็นต้น และหากแบ่งผลิตภาพตามชนิดของผลผลิต สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภทเช่นกัน คือ การวัดผลผลิตโดยมูลค่าผลผลิต (Gross Output) และการวัดผลผลิตโดยมูลค่าเพิ่ม (Value Added)¹ สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1: แสดงการแบ่งประเภทของผลิตภาพตามลักษณะผลผลิตและปัจจัยการผลิต

ประเภทของผลผลิต	ประเภทของปัจจัยการผลิต			
	ปัจจัยเดียว (Single-Factor Productivity)		พหุปัจจัย (Multi-Factor Productivity)	
	แรงงาน	ทุน	ทุน + แรงงาน	ทุน + แรงงาน + ปัจจัยอื่น ๆ (พลังงาน, วัสดุ, บริการ)
มูลค่าผลผลิต (Gross Output)	ผลิตภาพแรงงาน ตามมูลค่าผลผลิต (Labour Productivity based on Gross Output)	ผลิตภาพทุน ตามมูลค่าผลผลิต (Capital Productivity based on Gross Output)	ผลิตภาพทุนและแรงงาน ตามมูลค่าผลผลิต (Capital-Labour MFP based on Gross Output)	ผลิตภาพแบบ KLEMS (KLEMS Multifactor Productivity)
มูลค่าเพิ่ม (Value Added)	ผลิตภาพแรงงาน ตามมูลค่าเพิ่ม (Labour Productivity based on Value Added)	ผลิตภาพทุน ตามมูลค่าเพิ่ม (Capital Productivity based on Value Added)	ผลิตภาพทุนและแรงงาน ตามมูลค่าเพิ่ม (Capital-Labour MFP based on Value Added)	-

ที่มา: องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD)

¹ มูลค่าเพิ่ม (Value Added) หมายถึง มูลค่าผลผลิต (Gross Output) – ค่าใช้จ่ายขั้นกลาง (Intermediate Consumption)

แนวทางการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ใช้ในบทความเชิงวิเคราะห์นี้มาจากโครงการสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565 จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นโครงการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับจำนวนและลักษณะที่สำคัญของสถานประกอบการในการดำเนินธุรกิจทางการค้า ธุรกิจทางการบริการ และอุตสาหกรรมการผลิตทั่วประเทศ โดยเป็นข้อมูลที่ได้อาจขึ้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดการดำเนินงานของสถานประกอบการ² ในปี พ.ศ. 2564 มีรายการข้อมูลที่เก็บรวบรวม เช่น ประเภทธุรกิจและอุตสาหกรรม ขนาดของสถานประกอบการ จำนวนคนทำงานและลูกจ้าง ค่าตอบแทนแรงงาน ต้นทุนการผลิต มูลค่าซื้อสินค้าเพื่อจำหน่ายหรือให้บริการ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน มูลค่าผลผลิต รายรับของสถานประกอบการสินทรัพย์ถาวร เป็นต้น สำหรับสถานประกอบการที่มีคนทำงานมากกว่า 10 คน จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกสถานประกอบการ (Complete Enumeration Survey) ส่วนสถานประกอบการที่มีคนทำงาน 1 – 10 คน (มีประมาณร้อยละ 90 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งสิ้น) จะใช้วิธีการสำรวจด้วยตัวอย่าง (Sample Survey หรือ Partial Enumeration Survey) และขอบข่ายของข้อมูลจะเป็นเฉพาะสถานประกอบการที่ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามการจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมประเทศไทย ปี 2552 (Thailand Standard Industrial Classification: TSIC-2009) ดังนี้

หมวดใหญ่	หมวดย่อย	กิจกรรมทางเศรษฐกิจ
C	10 – 33	การผลิต
E	37 – 38	การจัดการ การจัดการ และการบำบัดน้ำเสีย ของเสียและสิ่งปฏิกูล
G	45 – 47	การขายส่งและการขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์และจักรยายนต์
I	55 – 56	ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร
J	58 – 63	ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร
L	68	กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์
M	69 – 74	กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิค
N	77 – 82	กิจกรรมการบริหาร และการบริการสนับสนุน
R	90 – 93	ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ
S	95 – 96	กิจกรรมการบริการด้านอื่นๆ

ในการวิเคราะห์ผลิตภาพของสถานประกอบการ ใช้วิธีการวิเคราะห์ผลิตภาพแบบปัจจัยเดียว (Single-Factor Productivity) โดยปัจจัยการผลิตคือแรงงานที่วัดด้วยชั่วโมงการทำงาน ส่วนผลผลิตใช้วิธีการวัดโดยมูลค่าเพิ่ม (Value Added) แสดงอยู่ในรูปแบบอัตราส่วนดังนี้

$$\text{ผลิตภาพ (Productivity)} = \frac{\text{มูลค่าเพิ่ม (Value Added)}}{\text{จำนวนชั่วโมงการทำงาน (Work Hours)}}$$

หมายถึง ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสถานประกอบการต่อเวลาที่ใช้ในการทำงานของคนทำงานในสถานประกอบการ การวัดผลิตภาพด้วยวิธีการนี้ นอกจากจะง่ายต่อการทำความเข้าใจแล้ว ปัจจัยการผลิตที่วัดด้วยจำนวนชั่วโมงการทำงานยังสะท้อนถึงความแตกต่างของลักษณะการทำงานของแต่ละสถานประกอบการ และข้อดีของการวัดผลผลิตด้วยมูลค่าเพิ่มคือผลิตภาพจะมีการตอบสนองต่อกระบวนการทดแทนระหว่างปัจจัยการผลิตอื่นและแรงงานน้อยกว่าการวัดด้วยมูลค่าผลผลิต³ อย่างไรก็ตาม การวัดผลิตภาพรูปแบบนี้สะท้อนผลิตภาพของแรงงาน (Labour Productivity) ที่รวมอิทธิพลร่วมของปัจจัยการผลิตอื่นด้วย สำหรับด้านข้อจำกัดของข้อมูล เนื่องจากขอบข่ายของข้อมูลไม่ได้รวมทุกกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดังนั้นการตีความผลิตภาพในบทความเชิงวิเคราะห์นี้หมายความว่าเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจในโครงการสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565

² โครงการสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565 แบ่งเป็นสองขั้นตอน คือขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียด

³ หากมีการทดแทนปัจจัยแรงงานด้วยปัจจัยอื่น การวัดผลิตภาพด้วยมูลค่าเพิ่มจะรวมเอาต้นทุนของปัจจัยทดแทนนั้นอยู่ในค่าใช้จ่ายขั้นกลาง

ผลิตภาพในภาพรวม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจุลภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมไทย พบว่า ในภาพรวมปี 2565 การใช้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตจำนวน 1 ชั่วโมง สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มเฉลี่ย (Mean) ให้กับสถานประกอบการประมาณ 480 บาท ในขณะที่ค่ามัธยฐาน (Median) อยู่ที่ประมาณ 500 บาท ข้อมูลยังแสดงให้เห็นว่าผลิตภาพในสถานประกอบการที่มีผลิตภาพสูงที่สุด สูงกว่าผลิตภาพในสถานประกอบการที่มีผลิตภาพต่ำที่สุดอยู่มาก ซึ่งผลิตภาพที่มีความแตกต่างกันนี้ ขึ้นอยู่กับหลากหลายปัจจัย ทั้งความแตกต่างในภาคอุตสาหกรรม ความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินธุรกิจ และความแตกต่างในเชิงพื้นที่ เป็นต้น (ตารางที่ 2)

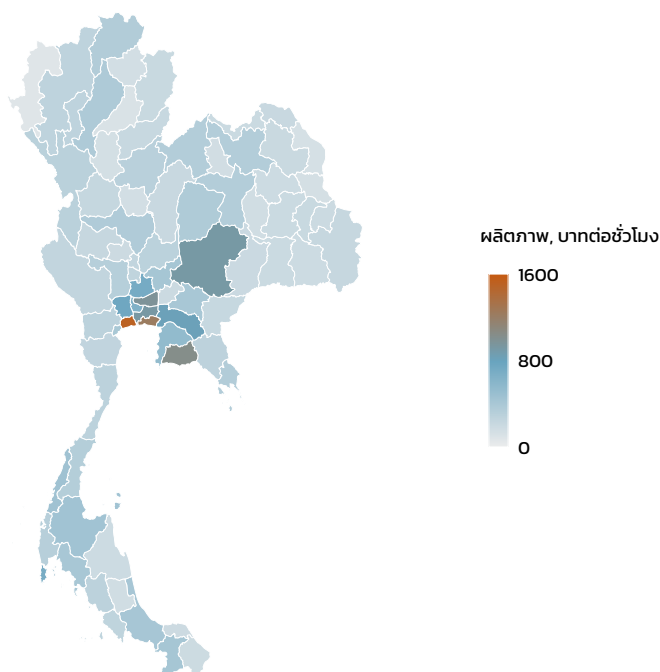
ตารางที่ 2: แสดงการแบ่งประเภทของผลิตภาพตามลักษณะผลผลิตและปัจจัยการผลิต

ค่าเฉลี่ยผลิตภาพ (Mean)	มัธยฐานผลิตภาพ (Median)	ผลิตภาพต่ำสุด (Minimum)	ผลิตภาพสูงสุด (Maximum)
480	500	9	31,250

หน่วย: บาทต่อชั่วโมง

เมื่อเปรียบเทียบผลิตภาพรายจังหวัดในประเทศไทย พบว่า **พื้นที่ที่มีผลิตภาพในภาพรวมอยู่ในระดับสูงจะเป็นพื้นที่ที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม** เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มจังหวัดในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดภูเก็ต ส่วนพื้นที่ที่ผลิตภาพอยู่ในระดับต่ำจะเป็นพื้นที่ที่ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมยังคงเป็นการเน้นการใช้แรงงานเข้มข้น (Labour-Intensive Industry) และสร้างมูลค่าเพิ่มต่ำ เช่น กลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดแพร่และแม่ฮ่องสอน ที่มีสถานประกอบการจำนวนไม่น้อยอยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอ และการผลิตเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตามลำดับ (ภาพที่ 1)

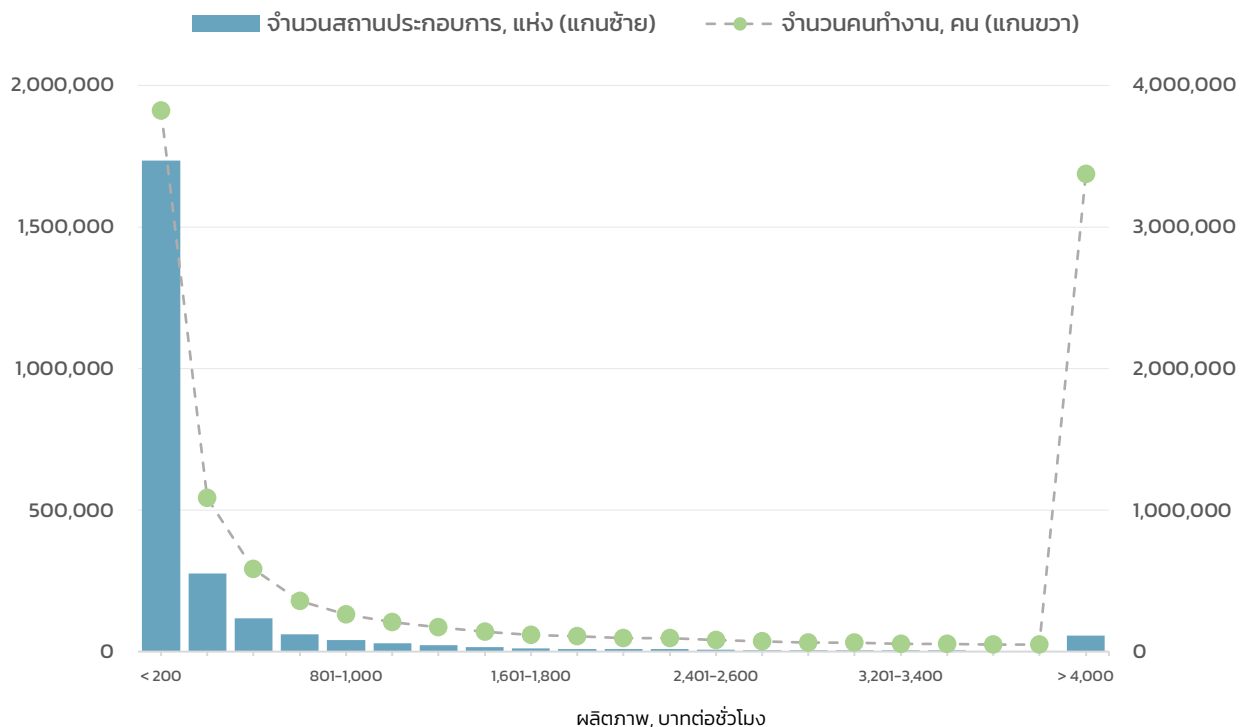
ภาพที่ 1: แผนที่แสดงผลิตภาพโดยเฉลี่ยรายจังหวัด ในปี 2565

และเมื่อทำการแบ่งช่วงผลิตภาพของสถานประกอบการ ตั้งแต่ช่วงผลิตภาพที่ต่ำกว่า 200 บาทต่อชั่วโมง การทำงาน ไปจนถึงช่วงผลิตภาพที่สูงกว่า 4,000 บาทต่อชั่วโมงการทำงาน และดูการกระจายตัวของสถานประกอบการและจำนวนคนทำงาน ตามภาพที่ 2 พบว่า สถานประกอบการธุรกิจและอุตสาหกรรมในประเทศส่วนใหญ่ หรือจำนวนกว่า 1.7 ล้านแห่ง มีผลิตภาพที่ต่ำกว่า 200 บาทต่อชั่วโมงการทำงาน และมีคนทำงานจำนวนมาก ประมาณเกือบ 4 ล้านคน ทำงานอยู่ในสถานประกอบการที่มีผลิตภาพในช่วงนี้ สำหรับสถานประกอบการที่มีผลิตภาพมากกว่า 200 บาท แต่น้อยกว่า 400 บาทต่อชั่วโมงการทำงาน มีจำนวนสถานประกอบการตกอยู่ในช่วงนี้ประมาณเกือบ 3 แสนแห่ง และมีคนทำงานอยู่ประมาณ 1 ล้านคน ส่วนช่วงผลิตภาพที่สูงกว่านั้น มีจำนวนสถานประกอบการและจำนวนคนทำงานลดน้อยลงตามลำดับ อย่างไรก็ตามพบว่ามีสถานประกอบการจำนวนหนึ่งหรือกว่า 6 หมื่นแห่ง มีผลิตภาพที่สูงกว่า 4,000 บาทต่อชั่วโมงการทำงาน อีกทั้งยังพบว่ามีคนที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการที่มีผลิตภาพสูงนี้ มากกว่า 3 ล้านคน ซึ่งหมายความว่าสถานประกอบการที่มีผลิตภาพที่สูงมักเป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ที่มีจำนวนคนทำงานเฉลี่ยต่อแห่งค่อนข้างสูง

เห็นได้ว่าทั้ง**สถานประกอบการและคนทำงานมีลักษณะการกระจายตัวที่ไม่สมดุล** โดยที่สถานประกอบการที่มีคนทำงานจำนวนมากมีผลิตภาพที่ต่ำ และสถานประกอบการขนาดใหญ่จำนวนหนึ่งที่มีผลิตภาพสูงมีการจ้างงานค่อนข้างมาก ในขณะที่สถานประกอบการที่มีผลิตภาพปานกลางนั้นมีสัดส่วนของจำนวนสถานประกอบการและคนทำงานที่ต่ำมาก ซึ่งลักษณะการกระจายตัวนี้อาจเกิดจากหลากหลายปัจจัย เช่น โครงสร้างภาคอุตสาหกรรม โครงสร้างตลาดแรงงาน รวมทั้งนโยบายต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น

ภาพที่ 2: การกระจายตัวของจำนวนสถานประกอบการและคนทำงานตามช่วงของผลิตภาพสถานประกอบการ

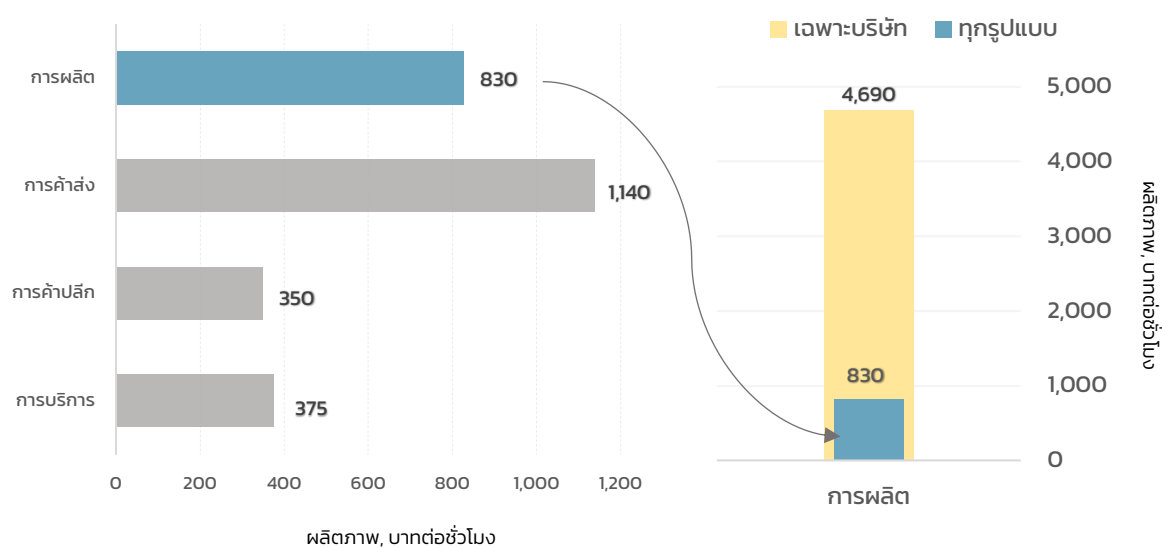

ผลิตภาพตามภาคอุตสาหกรรม

เนื่องจากในแต่ละภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมมีรูปแบบการใช้ปัจจัยการผลิตและกระบวนการในการผลิต รวมถึงการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน เช่น ความแตกต่างในชั่วโมงการทำงานของแรงงาน ความแตกต่างของมูลค่าผลผลิตและต้นทุนการดำเนินงาน เป็นต้น ดังนั้นการวิเคราะห์ผลิตภาพที่แยกตามภาคอุตสาหกรรมจะช่วยให้เข้าใจถึงลักษณะที่แตกต่างกันนี้ได้ โดยหากทำการแบ่งข้อมูลสถานประกอบการตามภาคอุตสาหกรรมใหญ่ (High-Level Industry) คือ การผลิต การค้าส่ง การค้าปลีก และการบริการ⁴ พบว่า **ผลิตภาพของภาคการค้าส่งมีมูลค่าสูงสุด** ประมาณ 1,140 บาทต่อชั่วโมงการทำงาน สาเหตุจากการที่ **จำนวนชั่วโมงการทำงานของแรงงานโดยเฉลี่ยต่ำกว่าภาคการค้าปลีกและการบริการ** แต่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูง โดยที่ภาคการค้าส่งมีจำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยประมาณ 48.5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่ภาคการค้าปลีกและบริการมีจำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยประมาณ 54.9 และ 51.3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามลำดับ สำหรับภาคการผลิตที่มีผลิตภาพประมาณ 830 บาทต่อชั่วโมงการทำงาน ซึ่งต่ำกว่าภาคการค้าส่งนั้น ไม่ได้มาจากการที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานที่มากกว่า (ภาคการผลิตมีจำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยประมาณ 43 ชั่วโมงต่อสัปดาห์) แต่ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการที่มี **สถานประกอบการการผลิตในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนและการรวมกลุ่มจำนวนมาก** ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นการผลิตแบบดั้งเดิมที่สร้างมูลค่าเพิ่มต่ำ (ประมาณร้อยละ 14 ของสถานประกอบการการผลิตทั้งหมด) เช่น การทอผ้า การผลิตวัสดุถักสาน การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ได้จากริษพืช เป็นต้น

หากตัดสถานประกอบการการผลิตในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนและการรวมกลุ่ม รวมทั้งสถานประกอบการการผลิตรูปแบบอื่นที่มีลักษณะการผลิตสินค้าปริมาณเล็กน้อยออก และวิเคราะห์เฉพาะสถานประกอบการภาคการผลิตที่จัดตั้งในรูปแบบบริษัทจำกัด และบริษัทจำกัด (มหาชน) ซึ่งส่วนใหญ่จะผลิตสินค้าในปริมาณมาก (Mass Production) พบว่า ผลิตภาพโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 4,690 บาทต่อชั่วโมงการทำงาน ซึ่งสูงกว่ารูปแบบการจัดตั้งโดยรวมถึง 5.7 เท่า (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3: ผลิตภาพโดยเฉลี่ยตามภาคอุตสาหกรรมใหญ่ และผลิตภาพภาคอุตสาหกรรมการผลิตเฉพาะรูปแบบการจัดตั้งเป็นบริษัทจำกัด บริษัทจำกัด (มหาชน)

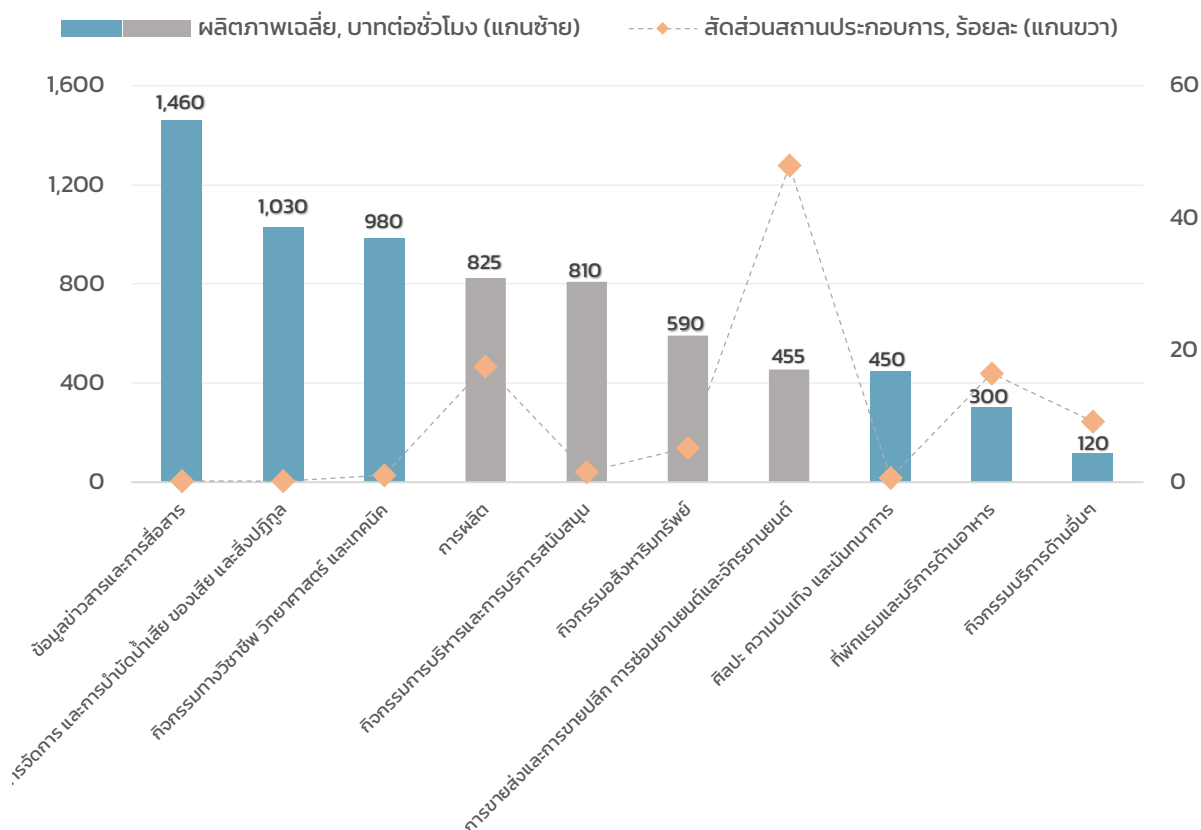

⁴ ภาคการผลิต คือ หมวดใหญ่ C, E, และ J ภาคการค้าส่ง คือ หมวดย่อย 46 ภาคการค้าปลีก คือ หมวดย่อย 47 ภาคการบริการ คือ หมวดย่อย 45 รวมทั้งหมวดใหญ่ I, L, M, N, R, และ S

หากพิจารณาสถานประกอบการโดยการจัดประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (TSIC)⁵ จะเห็นว่าแต่ละกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยผลิตภาพที่แตกต่างกันอยู่มาก โดยกิจกรรมข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร กิจกรรมการจัดการและการบำบัดน้ำเสีย ของเสียและสิ่งปฏิกูล และกิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการสร้างมูลค่าเพิ่มเฉลี่ยสูงถึง 1,460 บาท 1,030 บาท และ 980 บาท ต่อชั่วโมงการทำงาน ตามลำดับ และหากพิจารณาลึกลงไปในกิจกรรมย่อยในสามกิจกรรมข้างต้น พบว่ามีกิจกรรมบางประเภทที่มีผลิตภาพสูงมาก ซึ่งช่วยเพิ่มผลิตภาพโดยเฉลี่ย เช่น การให้คำปรึกษาด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การฉายภาพยนตร์ การบำบัดและการกำจัดกากสารกัมมันตรังสี การนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ การทดสอบและวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี ภาพถ่าย และชีวภาพ เป็นต้น

แม้ว่ากิจกรรมข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร กิจกรรมการจัดการและการบำบัดน้ำเสีย ของเสียและสิ่งปฏิกูล และกิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมีผลิตภาพสูง แต่หากดูสัดส่วนจำนวนของสถานประกอบการที่ดำเนินกิจกรรมเหล่านี้ต่อจำนวนสถานประกอบการทั้งประเทศ จะพบว่ามีสัดส่วนที่ต่ำมาก กล่าวคือ จำนวนสถานประกอบการทั้งสามกิจกรรมรวมกันมีเพียงร้อยละ 1.4 ของสถานประกอบการทั้งหมด ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกิจกรรมที่มีผลิตภาพต่ำ เช่น กิจกรรมศิลปะ ความบันเทิงและนันทนาการ กิจกรรมที่พักแรมและบริการด้านอาหาร และกิจกรรมบริการด้านอื่น ๆ ที่สร้างมูลค่าเพิ่มเฉลี่ยเพียง 450 บาท 300 บาท และ 120 บาท ต่อชั่วโมงการทำงาน ตามลำดับ สัดส่วนสถานประกอบการของกิจกรรมเหล่านี้รวมกันมีกว่าร้อยละ 26.3 ของสถานประกอบการทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า**ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมของประเทศยังคงถูกขับเคลื่อนด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีผลิตภาพต่ำ** และยังไม่สามารถยกระดับกิจกรรมที่มีผลิตภาพสูงขึ้นมาทดแทนได้ (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4: ผลิตภาพโดยเฉลี่ยและสัดส่วนของสถานประกอบการ ตามการจัดประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (TSIC)

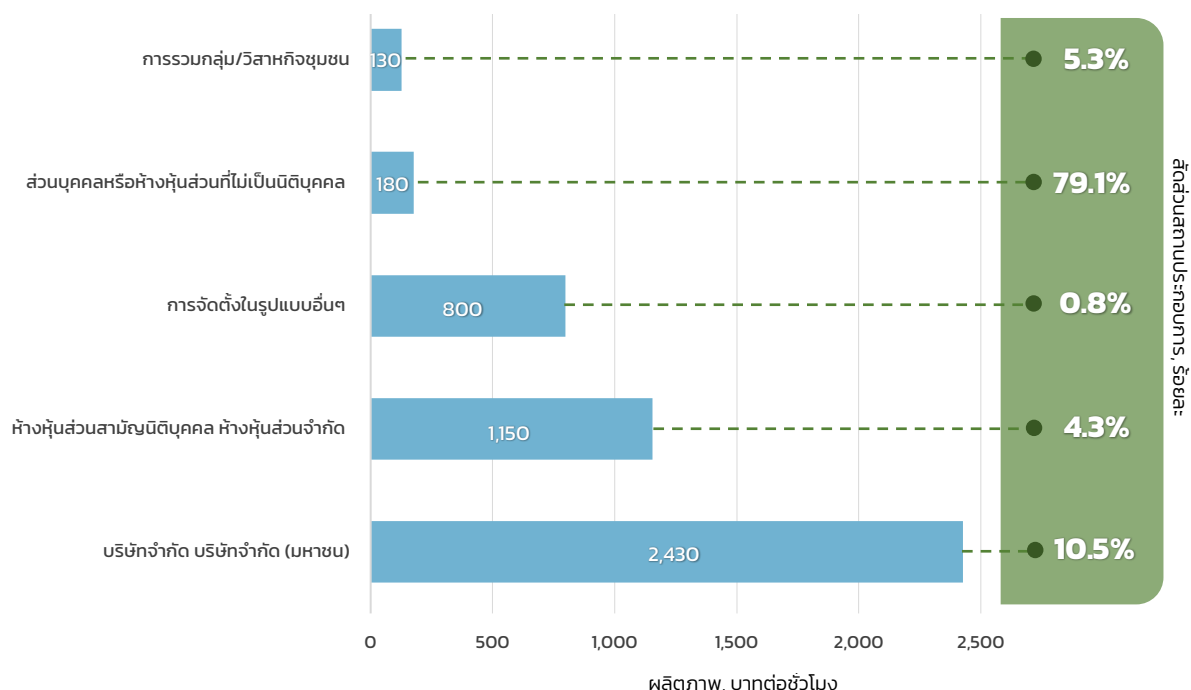

⁵ ภาคการผลิตในการจัดประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (TSIC) คือ เฉพาะหมวดใหญ่ C

ผลิตภาพตามลักษณะสถานประกอบการ

สถานประกอบการที่มีรูปแบบการจัดตั้งทางกฎหมายที่แตกต่างกันอาจส่งผลต่อผลิตภาพให้มีความแตกต่างกันได้ เพราะการจัดตั้งในแต่ละรูปแบบนั้นทำให้สถานประกอบการมีลักษณะการบริหารและการดำเนินกิจการที่ต่างกัน รวมทั้งมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสิทธิประโยชน์ที่ต่างกัน เป็นต้น : ซึ่งจากข้อมูลพบว่า **สถานประกอบการโดยส่วนใหญ่ของประเทศมีรูปแบบการจัดตั้งเป็นส่วนบุคคลหรือห้างหุ้นส่วนที่ไม่เป็นนิติบุคคล ประมาณร้อยละ 79.1 ของสถานประกอบการทั้งสิ้น ซึ่งมีผลิตภาพโดยเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้เพียง 180 บาทต่อชั่วโมงการทำงาน เช่นเดียวกับสถานประกอบการที่มีรูปแบบการจัดตั้งเป็นการรวมกลุ่มหรือวิสาหกิจชุมชน ที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้ประมาณ 130 บาทต่อชั่วโมงการทำงาน ต่างกับการจัดตั้งในรูปแบบบริษัทจำกัด บริษัทจำกัด (มหาชน) และห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที่มีผลิตภาพประมาณ 2,430 บาท และ 1,150 บาท แต่มีสัดส่วนของจำนวนสถานประกอบการเพียงร้อยละ 10.5 และ 4.3 ตามลำดับ (ภาพที่ 5)**

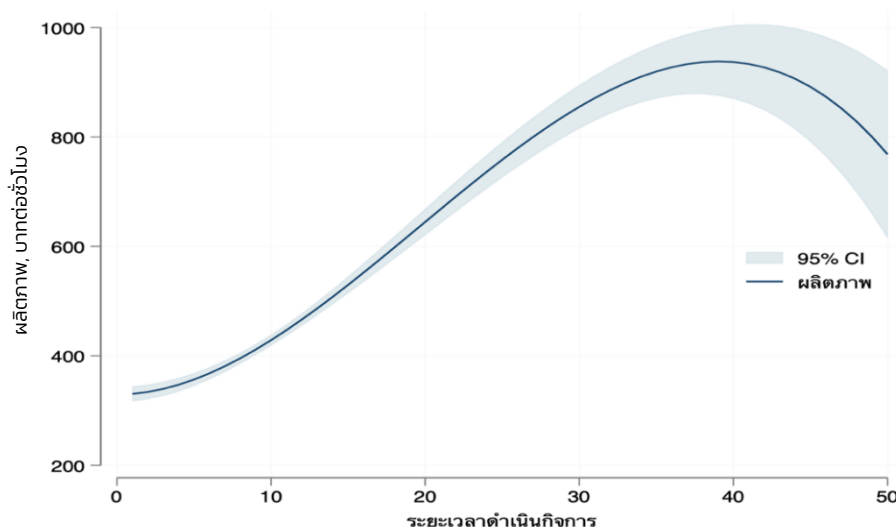
ภาพที่ 5: ผลิตภาพตามรูปแบบการจัดตั้งทางกฎหมายของสถานประกอบการ

นอกจากรูปแบบการจัดตั้งทางกฎหมายจะมีผลต่อผลิตภาพแล้ว ลักษณะของสถานประกอบการอย่างระยะเวลาในการดำเนินกิจการก็อาจจะมีผลเช่นกัน ซึ่งจากการวิเคราะห์โดยวิธี Fractional-Polynomial เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภาพและระยะเวลาในการดำเนินกิจการไม่ได้เป็นแบบเชิงเส้น (Non-linear) พบว่า **ผลิตภาพของสถานประกอบการมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น เมื่อสถานประกอบการมีระยะเวลาในการดำเนินกิจการเพิ่มขึ้น** โดยสามารถตีความได้ 2 ลักษณะ คือ เมื่อธุรกิจอุตสาหกรรมมีระยะเวลาดำเนินกิจการที่เพิ่มขึ้น ทำให้สามารถพัฒนากระบวนการผลิตหรือการดำเนินกิจการได้ ซึ่งส่งผลให้ผลิตภาพโดยรวมเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป หรือเนื่องจากสถานประกอบการที่มีผลิตภาพต่ำ ไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้และต้องปิดตัวลง ทำให้สถานประกอบการที่มีระยะเวลาดำเนินกิจการมากมักเป็นสถานประกอบการที่มีผลิตภาพสูงที่ยังสามารถดำเนินธุรกิจอยู่ได้ อย่างไรก็ตามจะสังเกตได้ว่าผลิตภาพของสถานประกอบการเริ่มมีแนวโน้มที่จะลดลงในสถานประกอบการที่มีระยะเวลาดำเนินกิจการมากกว่าประมาณ 40 ปีขึ้นไป

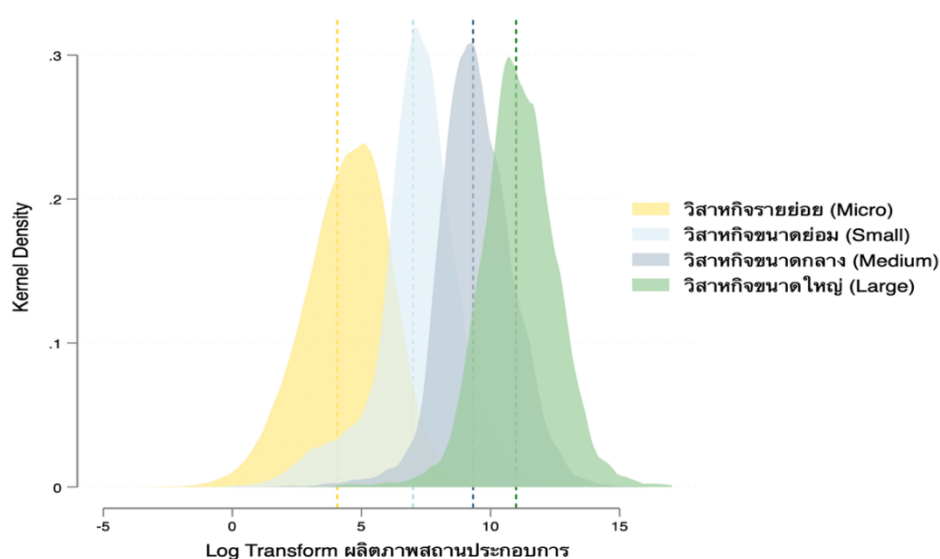
ทั้งนี้เนื่องจากขนาดตัวอย่างของสถานประกอบการที่มีระยะเวลาในการดำเนินกิจการสูงมีค่อนข้างจำกัด ทำให้ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณการสูงขึ้น (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6: ผลผลิตภาพตามระยะเวลาการดำเนินกิจการ โดยวิธี Fractional-Polynomials Fit Plots

นอกจากรูปแบบการจัดตั้งทางกฎหมายและระยะเวลาในการดำเนินกิจการแล้ว ขนาดของสถานประกอบการ ซึ่งได้รับการพัฒนา การอุดหนุน หรือการเข้าถึงแหล่งทุนที่ต่างกัน อาจส่งผลต่อผลิตภาพด้วยเช่นกัน โดยหากทำการจัดกลุ่มสถานประกอบการออกตามขนาดของสถานประกอบการ ซึ่งเป็นไปตามนิยามของการกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม⁶ สามารถแบ่งได้เป็น วิสาหกิจรายย่อย (Micro) วิสาหกิจขนาดย่อม (Small) วิสาหกิจขนาดกลาง (Medium) และวิสาหกิจขนาดใหญ่ (Large) จากนั้นทำการ Log Transform ข้อมูลผลิตภาพและใช้ Kernel Density Estimation เพื่อดูการกระจายตัวพบว่า **สถานประกอบการที่มีขนาดใหญ่กว่า มีค่าเฉลี่ยผลิตภาพที่สูงกว่าสถานประกอบการที่มีขนาดเล็กกว่า** คือ วิสาหกิจขนาดใหญ่มีผลิตภาพสูงที่สุด รองลงมาเป็นวิสาหกิจขนาดกลาง วิสาหกิจขนาดย่อมและวิสาหกิจรายย่อย ตามลำดับ อย่างไรก็ตามจะเห็นการกระจายตัวผลิตภาพของวิสาหกิจรายย่อยนั้นมีลักษณะการกระจายตัวที่กว้างกว่าวิสาหกิจขนาดอื่น (ภาพที่ 7)

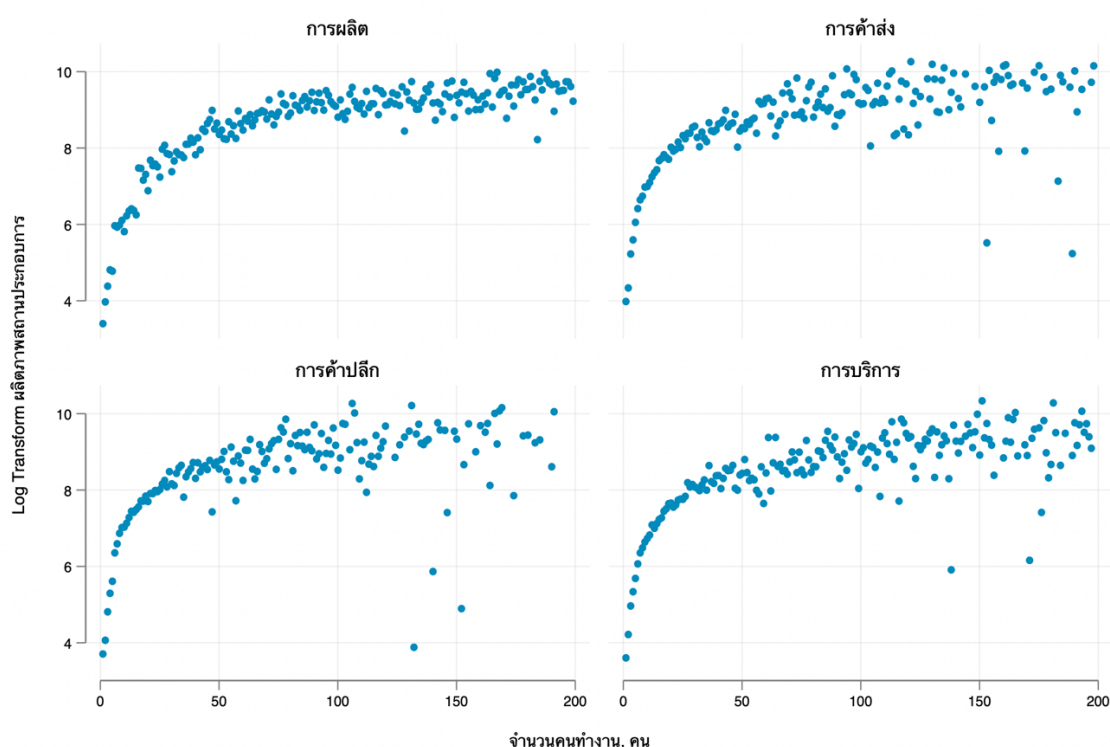
ภาพที่ 7: Kernel Density ของ Log Transform ผลิตภาพสถานประกอบการตามขนาดของสถานประกอบการ

⁶ใช้เฉพาะเกณฑ์การจ้างงาน ตามนิยามการกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

และเมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตของสถานประกอบการและจำนวนคนทำงานในสถานประกอบการ โดยแบ่งสถานประกอบการออกตามภาคอุตสาหกรรมใหญ่ (High-Level Industry) ตามภาพที่ 8 พบว่า **ผลผลิตมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นเมื่อสถานประกอบการมีจำนวนคนทำงานเพิ่มขึ้นในทุกภาคอุตสาหกรรม** ซึ่งแสดงถึงการประหยัดจากขนาดของสถานประกอบการเมื่อมีขนาดใหญ่มากขึ้น (Economies of Scale) โดยอาจจะมาจากการที่ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยลดลง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของแรงงานที่เพิ่มขึ้น หรือความสามารถที่มากขึ้นในการลงทุนด้านเทคโนโลยี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จะสังเกตได้ว่า **ความสัมพันธ์ของผลผลิตและจำนวนคนทำงานมีแนวโน้มที่จะเป็นบวกลดลง (Less Positive) เมื่อสถานประกอบการมีคนทำงานมากกว่าประมาณ 50 คน**

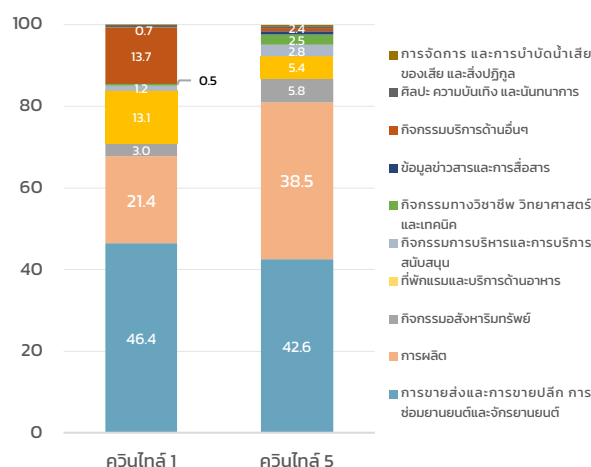
ภาพที่ 8: ความสัมพันธ์ระหว่าง Log Transform ผลผลิตสถานประกอบการและจำนวนคนทำงานในสถานประกอบการ แบ่งตามภาคอุตสาหกรรมใหญ่ (High-Level Industry)

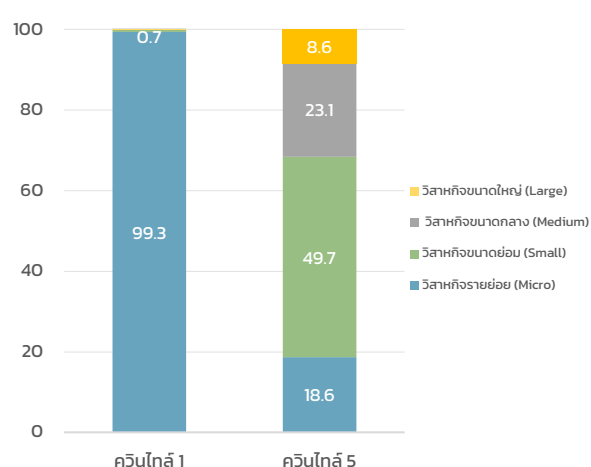
ควินไทล์ที่ 1 และควินไทล์ที่ 5

การเข้าใจถึงลักษณะและรูปแบบที่แตกต่างกันของสถานประกอบการที่มีผลผลิตสูงและผลผลิตต่ำในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ อาจทำให้แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเป็นไปอย่างเหมาะสม โดยหากทำการแบ่งข้อมูลสถานประกอบการออกเป็น 5 ส่วน ตามผลผลิตที่แต่ละสถานประกอบการสามารถสร้างได้ และนำส่วนของสถานประกอบการที่มีผลผลิตต่ำที่สุด (ควินไทล์ที่ 1) เปรียบเทียบกับส่วนของสถานประกอบการที่มีผลผลิตสูงที่สุด (ควินไทล์ที่ 5) จำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (TSIC) ดังภาพที่ 9 พบว่า **สัดส่วนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสถานประกอบการที่มีผลผลิตสูงและต่ำที่ต่างกันอย่างชัดเจน ได้แก่ กิจกรรมการผลิต ซึ่งสถานประกอบการที่มีผลผลิตสูงมีสัดส่วนสถานประกอบการการผลิตร้อยละ 38.5 ส่วนสถานประกอบการที่มีผลผลิตต่ำมีสัดส่วนร้อยละ 21.4 กิจกรรมที่พักแรมและบริการด้านอาหาร โดยสถานประกอบการที่มีผลผลิตต่ำมีสัดส่วนกว่าร้อยละ 13.1 ในขณะที่สถานประกอบการที่มีผลผลิตสูงมีเพียงร้อยละ 5.4**

ภาพที่ 9: สัดส่วนสถานประกอบการในผลิตภาพ
ควินไทล์ที่ 1 และควินไทล์ที่ 5 จำแนกตามกิจกรรม
ทางเศรษฐกิจ (TSIC)

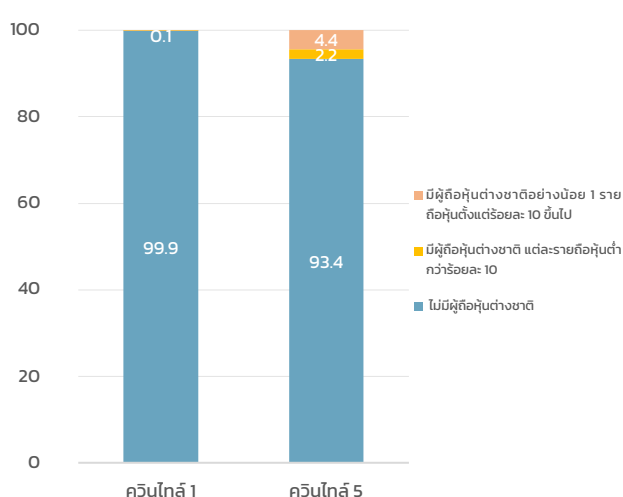
ภาพที่ 10: สัดส่วนสถานประกอบการในผลิตภาพ
ควินไทล์ที่ 1 และควินไทล์ที่ 5 จำแนกตามขนาด
ของสถานประกอบการ

นอกจากนี้กิจกรรมบริการด้านอื่น ๆ มีสัดส่วนสถานประกอบการค่อนข้างแตกต่างกันเห็นได้ชัดเช่นกัน โดยมีสัดส่วนร้อยละ 13.7 ในสถานประกอบการที่มีผลิตภาพต่ำ และมีสัดส่วนต่ำกว่าร้อยละ 1 ในสถานประกอบการที่มีผลิตภาพสูง และหากจำแนกตามขนาดของสถานประกอบการ ดังภาพที่ 10 จะเห็นว่าสถานประกอบการที่มีผลิตภาพต่ำเกือบทั้งสิ้นหรือร้อยละ 99.3 เป็นวิสาหกิจรายย่อย มีเพียงร้อยละ 0.7 ที่เป็นวิสาหกิจขนาดย่อม ในขณะที่สถานประกอบการผลิตภาพสูงมีสัดส่วนขนาดสถานประกอบการที่แตกต่างกันออกไป โดยมีสัดส่วนวิสาหกิจรายย่อยเพียงร้อยละ 18.6 วิสาหกิจขนาดย่อมร้อยละ 49.7 วิสาหกิจขนาดกลางร้อยละ 23.1 และวิสาหกิจขนาดใหญ่ร้อยละ 8.6

นอกจากนี้หากวิเคราะห์สถานประกอบการจำแนกตามการมีผู้ถือหุ้นต่างชาติ พบว่า สถานประกอบการที่มีผลิตภาพอยู่ในควินไทล์ที่ 1 เกือบทั้งสิ้นเป็นสถานประกอบการที่ไม่มีผู้ถือหุ้นต่างชาติ มีเพียงร้อยละ 0.1 ที่เป็นสถานประกอบการที่มีผู้ถือหุ้นต่างชาติ โดยผู้ถือหุ้นแต่ละรายถือหุ้นต่ำกว่าร้อยละ 10 เช่นเดียวกับสถานประกอบการที่มีผลิตภาพอยู่ในควินไทล์ที่ 5 ซึ่งร้อยละ 93.4 เป็นสถานประกอบการที่ไม่มีผู้ถือหุ้นต่างชาติ อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าสัดส่วนของสถานประกอบการที่มีผู้ถือหุ้นต่างชาติสูงกว่าในควินไทล์ที่ 1 โดยสถานประกอบการร้อยละ 2.2 มีผู้ถือหุ้นต่างชาติที่แต่ละรายถือหุ้นต่ำกว่าร้อยละ 10 และมีสถานประกอบการร้อยละ 4.4 มีผู้ถือหุ้นต่างชาติที่แต่ละรายถือตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11: สัดส่วนสถานประกอบการในผลิตภาพ
ควินไทล์ที่ 1 และควินไทล์ที่ 5 จำแนกตามการมี
ผู้ถือหุ้นต่างชาติ

บทสรุป

ผลิตภาพของสถานประกอบการเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิต รวมถึงความสามารถการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นการเข้าใจถึงรูปแบบและลักษณะผลิตภาพของสถานประกอบการจึงเป็นสิ่งสำคัญ บทความเชิงวิเคราะห์นี้ได้ใช้ข้อมูลระดับจุลภาคจากโครงการสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565 ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลรายละเอียดการดำเนินงานของสถานประกอบการ เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลิตภาพของสถานประกอบการในมิติต่าง ๆ เช่น การกระจายตัวของสถานประกอบการตามผลิตภาพ ความแตกต่างของลักษณะของสถานประกอบการที่ส่งผลต่อระดับผลิตภาพ เป็นต้น ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาสถานประกอบการ รวมทั้งการปรับโครงสร้างของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมเพื่อที่จะยกระดับผลิตภาพโดยรวมให้สูงขึ้น และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่อไป

ทั้งนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติขอขอบคุณ สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ และฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย และกองนโยบายเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำหรับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงานศึกษา

บรรณานุกรม

- Aradanaz-Badia, A., Awano, G., & Wales, P. (2017). Understanding firms in the bottom 10% of the labour productivity distribution in Great Britain: "The laggards", 2003 to 2015. Office for National Statistics.
- Black, R., Evans, C., Hill, L., Masson, J. L., Radcliffe-Brown, B., & Shafat, M. (2019). Firm-level labour productivity measures from the annual business survey. great Britain: 2017. Technical report, Office for National Statistics.
- Del Gatto, M., Di Liberto, A., & Petraglia, C. (2011). Measuring productivity. *Journal of Economic Surveys*, 25(5), 952–1008.
- OCSE. (2001). *Measuring Productivity: OECD Manual: Measurement of Aggregate and Industry-level Productivity Growth*. OECD.
- Paweenawat, A., Chucherd, T., & Amarase, N. (2017). Uncovering productivity puzzles in Thailand: Lessons from microdata. Bangkok: Puey Ungphakorn Institute for Economic Research.
- Schreyer, P., & Pilat, D. (2001). Measuring productivity. *OECD Economic Studies*, 33(2), 127–170.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2022) สัมมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565 อุตสาหกรรมการผลิต ที่ราชอาณาจักร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สไตล์ ครีเอทีฟ เฮาส์ จำกัด; 2566.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2022) สัมมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565 ธุรกิจทางการค้าและธุรกิจ ทางการบริการ ที่ราชอาณาจักร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สไตล์ ครีเอทีฟ เฮาส์ จำกัด; 2566.

